

प्रश्न-१. अ. नीम्ना गद्यखंडांश्चोपलक्ष्येणानुपादयत. ६०

१ विशेषण तु शतम् । विरला हि तेषामुपदेष्टारः ।
प्रतिशब्देक इव राजवचनमनुगच्छति जना भयात् ।
उद्दामदर्पश्च यथु स्वर्गितश्रवण विवरश्चापदिश्यमानमपि
ते न शृण्वन्ति । शृण्वन्तोपि च गजनिर्मलितना-
-वधोरथन्तः स्वदथन्ति हिलापदेशशयिना गुरन् ।
अहंकार दाहज्वरमूर्छान्धकारिता विस्मला हि
राजप्रकृतिः । अलीकाभिमानान्भादकारिणि धनानि
राज्यविषविकारतन्द्राप्रदा राजलक्ष्मी ।

२ त्वगन्तरितनृतीयलाचनं स्वतलाटभाशङ्कन्त ।
दर्शनदानमच्यनुग्रहं गजयन्ति । दृष्टिपातमच्युपकार-
-पक्षं श्चापयन्ति । संभाषणमपि श्रेणिभागमध्यं
कुर्वन्ति । आशीमपि वरप्रदानं मन्यन्त । श्पर्शमपि
पावनभाक्कलयन्ति । मिथ्याब्राह्मण्यगर्वनिर्मरश्च
न प्रजमन्ति देवताभ्यः, न पूजयन्ति द्विजातीन्,
न मानयन्ति मान्यान्, नार्पयन्त्यभिवादनार्थान्,
नाभ्युतिच्छन्ति गुरन् ।

प्रश्न-२. अ. नीम्ना भांश्चोपलक्ष्येणानुपादयत. ४

१) लक्ष्म्याः स्वभाषः ।

२) धौवनस्य प्रभाषः ।

(P.T.O)

EC36-2

प्रश्न-२ अ. शुक्रनाशोपदेशना आधारि जाण्णुत्तनी शीलीनी १०
समीक्षा करो.

अथवा

डाहम्भरीनुं क्वा तरीके मूल्यांकन करो.

प्रश्न-२ ज. नीमनामांची गभी त जे असंदर्भ समजवी. ०४

- १) आसन्नमृत्युव इव बन्धुजनमपि नाभिजानान्त ।
- २) गन्धर्वनगरत्तरवेष पश्यत एष नश्यति ।
- ३) विग्रहवती अपि अप्रत्यक्षदर्शना ।
- ४) कुच्यन्ति हितवादन ।

प्रश्न-३ अ. दशकुमारचरित साचं डाहम्भरीनी लुलना करो. १०
अथवा

शुक्रंधुनी वासपट्टा उपर सविस्तर नोंध लजो.

प्रश्न-३ ज. नीमनामांची संक विशे टूंक नोंध लजो. ०४

- १) जाण्णुनी कृति सा.
- २) शुक्रनासना उपदेश.

प्रश्न-४ अ. संस्कृत गद्य साहित्यना उद्देश्य चाने विक्रासनी
बर्ता करो.

अथवा

क्वा चाने साध्याविक्राने लोह समजवी संस्कृत
गद्येनी विशेषता सा ज्ञावी.

E636.3

પ્રશ્ન ૪ બી. નીચેના માંથી ગમે તે એક વિશે નોંધ લખો. ૪

૧ લૈલક ગદ્ય નું સ્વરુપ

૨ પંચતંત્ર અને હિતોપદેશનું ગદ્ય

પ્રશ્ન - ૫ નીચેના પ્રશ્નોના ટૂંકમાં ઉત્તર આપો. ૧૪

૧) ચંદ્રાપીડને કોણે ઉપદેશ આપ્યો? ક્યારે આપ્યો?

૨) શુક્રનાસનના ઉપદેશમાં ક્યા વિષયો આવે છે?

૩) જુલકધાના કેરલા રૂપાંતરો વચ્ચે અને ક્યા?

૪) લક્ષ્મી કેમ જન્મણ કરે છે?

૫) કાદમ્બરીના ઉત્તરભાગના સર્જક કોણ છે?

૬) પદલાલિલ્ય માટે કોણ પ્રસિદ્ધ છે?

૭) ભક્ષ્મરિલમાં કેરલા ઉરહ્યાસ છે?

૮) રામચાંના સમિષ્કેક સમયે શું વાચ્ય છે?

૯) સંસ્કૃતગદ્યની બે વિશેષતાઓ જણાવો.

૧૦) વિષયોની શક્તિ શાશક્તિ પુરુષની કઈ ગતિ કરે છે?

૧૧) બાલભદ્રને બાળસ્તુ વચ્ચાનન: શા માટે કલ્યા છે?

૧૨) ગુરુને દુષ્ટ રામચાં કેવી રીતે દુ:ખી કરે છે?

૧૩) દૂતો ક્યા શાસ્ત્રને પ્રમાણ માને છે?

૧૪) ચંદ્રાપીડ કોનો પુત્ર હતો?

M.A. (Sem.-III) Examination

503 Sanskrit

May-2017

[Max. Marks : 70]

Time : 3 Hours]

- પ્રશ્ન - 1 (ક) નીચેનામાંથી ગમે તે પાંચ વાક્યોનો સંસ્કૃતમાં અનુવાદ કરો. 10
- પ્રશ્ન: - 1 (ક) અધોલિખિતેષુ કેષાઞ્ચિત્ પઞ્ચ વાક્યાનાં સંસ્કૃતાનુવાદ: વિધેય: । 10
1. બાલકો અને બાલિકાઓ હાથથી લખે છે અને મોઢેથી બોલે છે.
 2. ધની માણસ નિર્ધનને અન્ન અને માન આપે છે.
 3. અભ્યાસના પ્રસંગમાં દયાળુ ગુરુ પણ શિષ્ય ઉપર ગુસ્સો કરે છે.
 4. જેમ તલમાં તેલ છે, શર્કરામાં માધુર્ય છે, તેમ ઈશ્વર સર્વત્ર છે.
 5. વ્યાપારી વ્યાપાર કરે છે, ખેડૂત ખેતી કરે છે અને સેવક સેવા કરે છે.
 6. વનમાં વૃક્ષો, વૃક્ષોમાં ફળો અને ફળમાં બીજ હોય છે.
 7. આકાશમાંથી પડેલું પાણી સમુદ્ર તરફ જાય છે.
- પ્રશ્ન - 1 (ખ) નીચેનાં વાક્યોનો સંસ્કૃતમાં અનુવાદ કરો. 4
- પ્રશ્ન: - 1 (ખ) અધોલિખિતાનાં વાક્યાનાં સંસ્કૃતાનુવાદ: કરણીય: । 4
1. (પરા જિ) ભણવાથી કંટાળે છે.
 2. (અધિ શી) રાત્રે ભૂમિ ઉપર સૂવે છે.
 3. (સ્પૃહ) બુદ્ધિમાન માણસ સંતોષને ચાહે છે.
 4. (ની) અશ્વને ગામમાં લઈ જાય છે.
- પ્રશ્ન - 2 (ક) યથાયોગ્ય કારકવિભક્તિઓનો પ્રયોગ કરીને નીચેના ગદ્યખંડનો સંસ્કૃતમાં અનુવાદ કરો. 1
- પ્રશ્ન: - 2 (ક) યથાપ્રાપ્તન્ કારકવિભક્તિં પ્રયુજ્ય અધસ્તન: ગદ્યાંશ: સંસ્કૃતભાષાયામનૂદત । 1
0. સામાન્ય રીતે પુરાણો અઢાર છે. એ પુરાણોમાં સર્ગ અને પ્રતિસર્ગનું વર્ણન છે. સર્ગના વર્ણન પ્રસંગે મત્સ્યપુરાણ સાંખ્યદર્શનને અનુસરે છે. પ્રતિસર્ગ શબ્દનો અર્થ પ્રલય છે. પ્રલયનું વર્ણન આ રીતે કર્યું છે - પહેલાં જળ સમાપ્ત થાય છે. પછી આગ પ્રસરે છે. બધું દગ્ધ બને છે. અન્તતઃ વર્ષા વરસે છે. ચારેય બાજુ પાણી જ પાણી થઈ જાય છે. આ રીતે પૃથ્વી ઉપર જલપ્રલય થાય છે.
- પ્રશ્ન - 2 (ખ) નિર્દિષ્ટ પદોના યોગમાં વપરાતી ઉપપદ વિભક્તિ વાપરીને નીચેનાં વાક્યોનો સંસ્કૃતમાં અનુવાદ કરો. (ગમે તે ત્રણ) 6
- પ્રશ્ન: - 2 (ખ) નિર્દિષ્ટાનાં પદાનાં યોગે યા ઉપપદવિભક્તિ: પ્રયુજ્યતે, તાં પ્રયુજ્ય નિમ્નલિખિતાનિ વાક્યાઞ્ચિ સંસ્કૃતે અનૂદિતવ્યાનિ । 6
1. સૂર્યોદયની સાથે પ્રકાશ પ્રસરે છે અને સૂર્યાસ્તની સાથે અન્ધકાર પ્રસરે છે. (સહ)
 2. ઋષિઓને નમસ્કાર થાયો અને દેવતાઓને નમસ્કાર થાયો. (નમઃ)
 3. જ્ઞાન વિના મુક્તિ નથી અને પરિશ્રમ વગર જ્ઞાન થતું નથી. (વિના)
 4. નીલગાય (ગવય) ગામથી અને માણસોથી જુદી જ રહે છે. (પૃથક્)
 5. જેમ માર્ગને બન્ને બાજુ કિનારો હોય છે, તેમ નદીની બન્ને બાજુ તટ હોય છે. (અભિતઃ)
- પ્રશ્ન - 3 સંખ્યાવાચક વિશેષણ પદોનો પ્રયોગ કરતી વખતે રાખવાની સાવધાનીઓનો નિર્દેશ કરી. 8
- કોષ્ટકમાં આપેલા સંખ્યાવાચક શબ્દોના પ્રયોગ સાથે સંસ્કૃતાનુવાદ કરો. (ગમે તે ચાર) 8
- પ્રશ્ન: - 3 સંખ્યાવાચકાનાં વિશેષણપદાનાં પ્રયોગે ય: નિયમ: પ્રવર્તતે તદ્વિષયે કિમવધેયમસ્તીતિ નિર્દિશ્ય કોષ્ટકગતાનાં સંખ્યાવાચકપદાનાં પ્રયોગપૂર્વકં સંસ્કૃતાનુવાદ: વિધેય: । 8
1. પાંચ વૃક્ષ, ત્રણ લતા , એક કુપ અને બે દરવાજા આ ઉદાહરણમાં છે. (પઞ્ચ, ત્રિ, એક, દ્વિ)
 2. બધા માણસોને બે હાથ, એક મુખ, બે પગ અને બે આંખ હોય છે. (દ્વિ, એક, દ્વિ, દ્વિ)

(P.T.O)

3. પુરાણો અઢાર, વેદ ચાર, દર્શન છ અને વ્યાકરણ આઠ છે. (અષ્ટાદશ, ચતુર, ષટ્ , અષ્ટન્)
4. કાલિદાસની કૃતિઓ સાત છે. તેમાં ત્રણ નાટક છે. (સપ્ત, ત્રિ)
5. ઈશ્વર એક છે, પૃથ્વી પણ એક છે અને આ મારું પુસ્તક પણ એક છે. (એક)
6. એક હાથથી કામ કરે છે અને બે હાથથી લે છે. (એક, દ્વિ)

પ્રશ્ન - 3 (ખ) રેખાંકિત પદોના સ્થાને યોગ્ય અવ્યય પદ વાપરીને સંસ્કૃતમાં અનુવાદ કરો. 6

પ્રશ્ન: - 3 (ખ) રેખાંકિતનાં પદાનાં સ્થાને યોગ્યમવ્યયપદં પ્રયુજ્ય સંસ્કૃતાનુવાદઃ કરણીયઃ । 6

1. આજે વિદ્યાલયમાં અવકાશ છે.
2. ત્યાં બાબકો રમી રહ્યા છે.
3. અહીં ક્યાંય પાણી નથી.
4. જ્ઞાનવાન માણસ ધીરે ધીરે ભોજન કરે છે.
5. રામ જેવો આજ્ઞાકારી પુત્ર છે.
6. છાત્ર ભણવા માટે નિશાળ જાય છે.

પ્રશ્ન - 4 (ક) સંસ્કૃતભાષાના શિક્ષણમાં અમરકોષ કેવી રીતે ઉપયોગી બની રહે છે, તે ઉદાહરણ સાથે લખો. 7

પ્રશ્ન: - 4 (ક) સંસ્કૃતભાષાશિક્ષણે અમરકોષઃ કેન પ્રકારેણ ઉપયોગી ભવતીતિ સોદાહરણમ્ વિલિખત । 7

અથવા / અથવા

(ક) સંસ્કૃત કોશશાસ્ત્રની વિશેષતાઓ જણાવી અમરકોશનું મૂલ્યાંકન કરો.

(ક) સંસ્કૃતકોષશાસ્ત્રસ્ય વિશેષતાઃ વિલિખ્ય અમરકોષસ્ય મૂલ્યાંકનં કુરુત ।

પ્રશ્ન - 4 (ખ) અમરકોશાનુસારી સૂચના પ્રમાણે જવાબ લખો. 7

પ્રશ્ન: - 4 (ખ) અમરકોષમનુસૃત્ય સૂચનાનુસારમ્ ઉત્તરાણિ લિખત । 7

1. ઉત્પલમ્ । સુધા । ભાનુઃ । સ્વર્ગઃ । - પર્યાય શબ્દ લખો. પર્યાયશબ્દાન્ લિખત ।
2. મૃષા । નાકઃ । મહી । દ્વન્દ્વમ્ । - અર્થ આપો. - શબ્દાર્થમ્ વિલિખત ।

પ્રશ્ન - 5 નીચેના પ્રશ્નના સંક્ષેપમાં ઉત્તર લખો. (ગમે તે સાત) 14

પ્રશ્ન: - 5 અધોલિખિતાનાં પ્રશ્નાનામ્ ઉત્તરાણિ સંક્ષેપતઃ લેખનીયાનિ । (યથેષ્ટં સપ્ત) 14

1. પૃથક્ ના યોગમાં કઈ કઈ વિભક્તિ થાય છે ?
2. સંસ્કૃતમાં સૂત્ર ના વિશેષણ તરીકે વાપરવાના ચતુર્થ શબ્દનું લિંગ કયું હોય છે ?
3. તથા અવ્યયનો અર્થ શો છે ?
4. સૂર્યઃ તથા ઉદકમ્ ના એક એક સમાનાર્થી શબ્દ લખો ?
5. તત્ર અવ્યયપદને બદલે કયું સુબન્ત પદ વપરી શકાય છે ?
6. અપાદાન કારકમાં કઈ વિભક્તિ વપરાય છે ?
7. તૃતીયા વિભક્તિ વપરાતી હોય, તેવું કોઈ એક અવ્યય પદ લખો.
8. ભોજનાય અને ભોક્તુમ્ માં કયું પદ અવ્યય છે અને કયું પદ સુબન્ત છે, તે જણાવો.
9. ગૃહે મનુષ્યઃ પક્ષિણઃ પશવઃ ચ વસન્તિ । દરેક પદમાં વચનનું પરિવર્તન કરીને વાક્યને ફરી લખો.

.... 000

M.A. (Sem.-III) Examination

502 Sanskrit

May-2017

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

प्रश्न - 1 (क) नीचेनामांशी गमे ते वे मन्त्रोने आवश्यक विवरण साथे समजावो

10.

1. सुक्षेत्रिया सुगातुया वसूया च यजामहे ।

अप नः शोशुचदघम् ॥

2. विष्णोर्नु कं वीर्याणि प्र वोचं यः पार्थिवानि विममे रजांसि ।

यो अस्कभायदुत्तरं सधस्थं विचक्रमाणस्त्रेधोरुगायः ॥

3. यस्मान्न ऋते विजयन्ते जनासो यं युध्यमाना अवसे हवन्ते ।

यो विश्वस्य प्रतिमानं बभूव यो अच्युतच्युत्स जनास इन्द्रः ॥

4. यः पृथिवीं व्यथमानामहृदयः पर्वतान्प्रकुपितो अरम्णात् ।

यो अन्तरिक्षं विममे वरीयो यो द्यामस्तभ्नात्स जनास इन्द्रः ॥

प्रश्न - 1 (ख) ऋग्वेदमां वरित विष्णु अथवा छन्द देवताना पराक्रमो विशे द्रक नोध लभो.

4.

प्रश्न - 2 (क) नीचेनामांशी गमे ते वे मन्त्रोने आवश्यक टीप्पण साथे समजावो

10.

1. अव दुग्धानि पित्र्यां सृजा नोव या वयं चकृमा तनूभिः ।

अव राजन्पशुतृपं न तायुं सृजा वत्सं न दाम्नो वसिष्ठम् ॥

2. किमाग आस वरुण ज्येष्ठं यत्स्तोतारं जिघांससि सख्याम् ।

प्र तन्मे वोचो दूळभ स्वधावोव त्वानेना नमसा तुर इयाम् ॥

3. नासदासीन्नो सदासीत्तदानीं नासीद्रजो नो व्योमा परो यत् ।

किमावरीवः कुह कस्य शर्मन्नम्भः किमासीद्गहनं गभीरम् ॥

4. न मृत्युरासीदमृतं न तर्हि न रात्र्या अहन आसीत्प्रकेतः ।

आनीदवातं स्वधया तदेकं तस्माद्धान्यन्न परः किं चनास ॥

प्रश्न - 2 (ख) नीचेनामांशी गमे ते येक उपर द्रक नोध लभो -

4.

1. स्वाधा अवस्तात् प्रयतिः परस्तात् ॥ ना संदर्भे लोका अने लोक्तानी स्थिति.

2. अथा को वेद यत आबभूव । ना संदर्भे सृष्टिकर्तानी स्थिति.

प्रश्न - 3 (क) वेदनी स्वरांकन पद्धतिनो भ्याल आपी उदात्तादि वैदिक स्वरोनो सोदाहरण

परिचय करावो.

8.

अथवा

उदाहरण साथे स्वतन्त्रना विविध स्वरूपो विशे विगते नोध लभो.

(P.T.O)

પ્રશ્ન - 3 (ખ) ટૂંકનોંધ લખો (ગમે તે એક)

6

1. વેદમાં પ્રયુક્ત લેટ્ લકારના અર્થો.
2. ઇન્દ્રસૂક્તમાં આવતાં પ્રથમાવિભક્તિનાં વિવિધ રૂપો.

પ્રશ્ન - 4 (ક) ઇન્દ્ર દેવતાના સ્વરૂપ વિશે સાચા અને સ્વામી દયાનન્દનો મત સમજાવીને બન્ને આચાર્યોના મતોની તુલનાત્મક સમીક્ષા કરો.

10

અથવા

સ્વામી દયાનન્દનો દેવતા વિષયક અભિમત શો છે, તે સોદાહરણ ચર્ચો.

પ્રશ્ન - 4 (ખ) ટૂંકનોંધ લખો. (ગમે તે એક)

4

1. ત્રિષુ વિક્રમણેષુ નું સાચાચાર્યો અને સ્વામી દયાનન્દે કરેલા અર્થઘટન વિશે નોંધ લખો.
2. યત્તે અગ્ને સૂરયઃ । માં સૂરયઃ નો અર્થ.

પ્રશ્ન - 5 નીચેના પ્રશ્નોના ટૂંકમાં ઉત્તર આપો.

14

1. વિષ્ણુસૂક્તમાં આવતું વિષ્ણુનું કોઈ એક વિશેષણ લખો.
2. ઉરુક્રમ નો અર્થ શો છે ?
3. નાવેવ પારય । માં ન પદનો અર્થ શો છે ?
4. નાસદીય સૂક્તના દેવતા કોણ છે ?
5. ઋગ્વેદમાં કયા ઉદાત્ત સ્વર માટે કયું ચિહ્ન વપરાય છે ?
6. વરુણસૂક્ત (7.86) ના ઋષિ કોણ છે ?
7. વેદમાં વપરાતા કુહ નિપાતનો શો અર્થ છે ?
8. ઋગ્વેદમાં કેટલાં મણ્ડલ આવેલાં છે ?
9. વેદમાં જ વપરાતો હોય, તેવો લકાર કયો છે ?
10. નાસદીયસૂક્તમાં કેટલા મન્ત્રો છે ?
11. યત્ર ગાવો ભૂરિશ્રુઙ્ગા અયાસઃ । માં ગાવઃ પદનો અર્થ શો છે ?
12. જનાસઃ રૂપ ઓળખાવો.
13. યજામહે । ક્રિયાપદનો અર્થ શો છે ?
14. પાઠ્યક્રમમાં નિર્ધારિત વિષ્ણુસૂક્તિ ઋગ્વેદના કયા મંડળમાં છે ?

विष्णुपुराणम् (निचयनं 213)

Ques: 1 (A) नीचेना श्लोकानो आवश्यक नोध साथे अनुवाद करो. (गमे ते जे) (08)

- (1) भोक्तारं भोज्यभूतं च स्रष्टारं सृष्ट्यभेयं च ।
कार्यकर्तृस्वरूपं तं प्रणतोऽस्मि परं पदम् ॥ 1-9-49
- (2) एतद्विजानता सर्वं जगत्स्थावरजङ्गमम् ।
द्रष्टव्यमात्मवद्विधुयतोऽयं विश्वरूपधृक् ॥ 1-19-48
- (3) अत्र जन्मसहस्राणां सहस्रैरपि सत्तम ।
कदाचिक्लृभते जन्तुर्मानुष्यं पुण्यशंचनात् ॥ 2-3-23
- (4) गन्धर्वाप्सरसः सिद्धाः किंनरोरगचारणाः ।
नान्तं गुणानां गच्छन्ति तेनानन्तोऽयमव्ययः ॥ 2-5-24

(B) नीचेनामांथी गमे ते अेक पर नोध लज्जा.

(06)

- (1) भरतचरितम्
- (2) नृसिंह अवतारनी कथा.

Ques: 2 (A) नीचेना श्लोकानो आवश्यक नोध साथे अनुवाद करो. (गमे ते जे) (08)

- (1) निःसङ्गता मुक्तिप्रदं यतीनां
सङ्गादशेषाः प्रभयन्ति दोषाः ।
आरूढयोगोऽपि निपात्यतेऽधः
सङ्गेन योगी किमुत्पल्लपसिद्धिः ॥ 4-2-86
- (2) जीर्यन्ति जीर्यतः केशा दन्ता जीर्यन्ति जीर्यतः ।
धनाशा जीयिताशा च जीर्यतोऽपि न जीर्यतः ॥ 4-10-17
- (3) यतन्तो न विदुर्नित्यं यत्स्वरूपमयोगिनः ।
परमार्थमणोरल्पं श्रुतात्स्मृतं नताः शमं तम् ॥ 5-7-51
- (4) विद्यया यो यया युक्तस्तस्य सा दैपतं भवत् ।
सैव पूज्यार्चनीया च सैव तस्योपकारिका ॥ 5-10-30

(B) नीचेनामांथी गमे ते अेक पर नोध लज्जा.

(06)

- (1) सहस्राब्जचरितम्
- (2) गोवर्धनोद्धृष्टा लीला.

Ques: 3 નીચેના પૈકી કોઈપણ બે આખ્યાનો પર નોંધ લખી

(14)

- (1) પૂતનાવધ પ્રસંગ : ।
- (2) કૈશવધ પ્રસંગ : ।
- (3) પ્રભુમ્બાસુરવધ : ।
- (4) ત્રિશકુન્કથા ।

Ques: 4 વિષ્ણુપુરાણ અને ભાગવતપુરાણમાં આવતી કાલીયદમનલીલાની જુલનાત્મક સમીક્ષા કરો.

(14)

અથવા

વિષ્ણુપુરાણ અને ભાગવતપુરાણમાં આવતી રાસલીલાની જુલનાત્મક સમીક્ષા કરો.

Ques: 5 નીચેના પ્રશ્નોના ટૂંકમાં જવાબ આપો.

(14)

- (1) વિષ્ણુપુરાણમાં કુલ કેટલા અંશ છે ?
- (2) વિષ્ણુપુરાણના બીમ અંશનો વર્ણવિષય કયો છે ?
- (3) દુર્વાસાને દિવ્યમાળા કોની પાસેથી પ્રાપ્ત થઈ ?
- (4) વિષ્ણુપુરાણના ચોથા અંશનો આરંભ કયા વંશના વર્ણનથી થાય છે ?
- (5) કૃષ્ણ શા મારે કેશવ નામે ઓળખાયા ?
- (6) કૃષ્ણ અને બલરામના સંસ્કાર કોણે કર્યા ?
- (7) ભાગવતપુરાણની કઈ કથા વિષ્ણુપુરાણમાં નથી ?

- - -

M.A. (Sem.-III) Examination
505 EB Sanskrit
May-2017

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

- પ્રશ્ન - 1 (અ) નીચેનાં સૂત્રોને સમજાવો (ગમે તે બે) 8
1. વર્તમાને લટ ।
 2. તિઙ્ઠિશિત્ સાર્વધાતુકમ્ ।
 3. લઃ કર્મણિ ચ ભાવે ચાકર્મકેભ્યઃ ।
 4. અસ્મદ્યુત્તમઃ ।
- પ્રશ્ન - 1 (બ) નીચેનામાંથી ગમે તે એક ઉપર ટૂંક નોંધ લખો. 6
1. આર્ધધાતુક સંજ્ઞાનાં ડળ તરીકે પ્રાપ્ત થતાં કાર્યો.
 2. તિબુત્પત્તિની પ્રક્રિયા.
- પ્રશ્ન - 2 (અ) નીચેનામાંથી ગમે તે બેની સૂત્રોને સોદાહરણ સમજાવો - 8
1. લિઙ્ઠઃ સીયુટ્ ।
 2. ડ્ઞાદેશચ ગુરુમતોનૃચ્છઃ ।
 3. આમેતઃ ।
 4. આઙ્ઞાદીનામ્ ।
- પ્રશ્ન - 2 (બ) નીચેનામાંથી ગમે તે એક ઉપર ટૂંક નોંધ લખો. 6
1. ટિત આત્મનેપદાનાં ટેરે । સૂત્રથી થતો આદેશ.
 2. અનુપ્રયુક્ત ધાતુઓ અને તેમની રૂપસિદ્ધિપ્રક્રિયા.
- પ્રશ્ન - 3 (અ) નીચેના પ્રયોગોમાંથી ગમે એકની રૂપસિદ્ધિ પ્રક્રિયા સમજાવો - 8
1. ભવિષ્યતિ ।
 2. ભવેત્ ।
 3. ઇધતામ્ ।
 4. ઇધિષીષ્ટ ।
- પ્રશ્ન - 3 (બ) વિધિનિમન્ત્રામન્ત્રાધીષ્ટસંપ્રશ્નપ્રાર્થનેષુ લિઙ્ઠઃ । સૂત્રના આધારે કૌમુદીકાર મુજબ લિઙ્ઠ લકારના અર્થોની સમજૂતી આપો. 8
- પ્રશ્ન - 4 નીચેની પંક્તિઓમાંથી ગમે તે એક પંક્તિને વિગતે સમજાવો. 14
1. યેનોચ્ચારિતેન સાસ્નાલાઙ્ઞૂલકકુદ્ધુરવિષાણિના સંપ્રત્યયો ભવતિ સ શબ્દઃ ।
 2. રક્ષાર્થં વેદાનામ્ અધ્યેયમ્ વ્યાકરણમ્ ।
- લોપ-આગમ-વર્ણવિકારજો હિ સમ્યગ્વેદાન્ પરિપાલયિષ્યતિ ॥
- પ્રશ્ન - 5 નીચેના પ્રશ્નોના ઉત્તર આપો. (ગમે તે સાત) 14
1. ભૂ + લ્ આ સ્થિતિમાં કયા સૂત્રની પ્રવૃત્તિ થાય છે ?
 2. ભૂ + શ્ + ત્તિ એ સ્થિતિમાં અંગસંજ્ઞા કોની થાય છે ?
 3. ભવિષ્યતિ માં ઙ્ઠ આગમ કયા સૂત્રથી થાય છે ?
 4. અટ્ આગમ ક્યાં થાય છે ?
 5. એકવચન ક્યારે થાય છે ?
 6. પરોક્ષે લિટ્ । સૂત્રમાં પરોક્ષનો અર્થ શો લેવાનો છે ?
 7. ભવિતા । માં તિ ના સ્થાનમાં ઙ્ઠ આદેશ કયા સૂત્રથી થાય છે ?
 8. સ્વરિતઙ્ઠિતઃ કર્ત્રભિપ્રાયે ક્રિયાફલે । સૂત્રના પદોમાં વપરાયેલી વિભક્તિનો પરિચય કરાવો
 9. સ્થૂલપૃષ્ઠી પદમાં કયા કયા સમાસ હોઈ શકે છે ?

1/53

2305E816

Candidate's Seat No : _____

M.A. (Sem.-III) Examination
506 EA Sanskrit
May-2017

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 100

સૂચના - બધા પ્રશ્નાના ગુણ સમાન છે.

પ્રશ્ન - 1. શુંકનાસે અપાયેલા ઉપદેશને આલેખી તેની સમીક્ષા કરો.

અથવા

પ્રશ્ન - 1. આખ્યાયિકાના લક્ષણો આપી હર્ષચરિતનું આખ્યાયિકા તરીકે મૂલ્યાંકન કરો.

પ્રશ્ન - 2. ઋગ્વેદમાં વર્ણિત ઇન્દ્રદેવનું સ્વરૂપ આલેખો.

અથવા

પ્રશ્ન - 2. સાયણ અને સ્વામી દયાનન્દના વેદ-ભાષ્ય વિશે તુલનાત્મક નોંધ લખો.

પ્રશ્ન - 3. સંસ્કૃતભાષામાં વપરાતાં ગુણ કે સંખ્યાવાચક વિશેષણોનો વાક્યમાં પ્રયોગ કરતી વખતે જે નિયમો ધ્યાનમાં રાખવાના છે, તેમની ઉદાહરણ સાથે વિગતો આપો.

અથવા

પ્રશ્ન - 3. ભાષાના શિક્ષણમાં કોષની અનિવાર્યતા સ્થાપીને અમરકોષનો પરિચય કરાવો.

પ્રશ્ન - 4. મત્સ્યાવતારકથા વર્ણવીને તેની સમીક્ષા કરો.

અથવા

પ્રશ્ન - 4. ભર્તૃહરિના મત પ્રમાણે શબ્દબ્રહ્મનું સ્વરૂપ ચર્ચો.

પ્રશ્ન - 5. વિષ્ણુપુરાણ અને શ્રીમદ્ભાગવતપુરાણમાં વર્ણિત શ્રીકૃષ્ણ વિષયક સમાન બાબતો જણાવો.

અથવા

પ્રશ્ન - 5. મહાભાષ્યકારે સૂચવેલું વ્યાકરણ અધ્યયનનું મુખ્ય પ્રયોજન વિગતે સમજાવો.

--- 000 ---

M.A. (Sem.-III) Examination
504 EA Sanskrit
Puran Shastra
May-2017

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

सूचना: 1. पसंद करे ल विकल्प स्पष्टपणे दर्शावो.

Instruction: Mention clearly the option attempt.

2. प्रश्ननी जमणी बाजुये दर्शावेल अंक प्रश्नना गुण दर्शावे छे.

Figures to the right indicate full marks.

1.(A) नीयेनामांथी गमे ते वे श्लोकेनुं विवरण सहित भाषान्तर करो: (07)

Explain any two of the following verses with Translation:

1. अहोरात्रेण चैकेन शोडशाऽगुलविस्तृतः ।
सो भवन मत्स्यरूपेण पाहि पाहि चाब्रवित (1;:19)
2. वज्रेण सप्तधा चक्रे तं गर्भं त्रिदशाधिपः ।
ततः सप्तैव ते जाताः कुमाराः सूर्यवर्चसः ॥ (7:55)
3. तस्य पुत्रो दिलीपस्तु दिलीपात्तु भगीरथः ।
येन भागीरथी गंगा तपः कृत्वाऽवतारिता ॥ (12:44)
4. पुराणमेकमेवाऽऽसीत्तदा कल्पान्तरेऽनघः ।
त्रिवर्गसाधनं पुण्यं शतकोटि प्रविस्तरम् ॥ (53:4)

(B) नीयेनामांथी गमे ते वे ससन्दर्भ समजावो: (07)

Explain with reference any two of the following:

1. शरीरयोगाज्जीवोऽपि शरीरी गद्यते बुधैः ।
2. तस्मात्त्वद्देहमचिराद्द्रो भस्मीकरिष्यति ।
3. धर्मोऽप्याह चिरायुस्त्वं धार्मिक भविष्यति ।
4. मन्त्रानिच्छाम्यहं देव ये न सन्ति बृहस्पतौ ।

2. (A) ब्रह्मानी सृष्टि- उत्पत्तिप्रक्रिया विगते वर्णवो. (07)

अथवा

'मदनद्वादशीव्रत' विशे सविस्तर नोध लभो.

E741-2

(B) નીચેનામાંથી કોઈ એક વિશે વિવેચનાત્મક નોંધ લખો: (07)

Write critical note any one of the following:

1. મનુ-મત્સ્યસંવાદ
2. ઇલાવૃત્તાન્ત
3. ચન્દ્ર-તારાકથા
4. પૃથુચરિત

3. (A) 'પુરાણં પંચલક્ષણમ્' જણાવી, તદન્તર્ગત મત્સ્યપુરાણનું મૂલ્યાંકન કરો. (10)

અથવા

'વ્રતો આપણો સાંસ્કૃતિક વારસો છે.' - એ બાબત મત્સ્યપુરાણના સંદર્ભે સમજાવો.

(B) નીચેનામાંથી ગમે તે બે પ્રશ્નોના ટૂંકમાં ઉત્તરો આપો: (04)

Answer in short any two of the following:

1. પ્રલયકાળે કયા સાત મેઘો એકાર્ણવ કરે છે?
2. ભગવાન વિષ્ણુ કયા કારણે વારંવાર મનુષ્ય યોનિમાં અવતાર ધારણ કરે છે. ?
3. મન્વન્તરો કેટલાં છે? પહેલાં સાત મન્વન્તરોનાં નામ જણાવો.

4.(A) નીચેનામાંથી ગમે તે બે શ્લોકોનું વિવરણ સહિત ભાષાન્તર કરો: (07)

Explain any two of the following verses with Translation:

1. હરેણ ધારિતં કણ્ઠે નીલકણ્ઠસ્તતોઽભવત્ ।

તતોઽભૂદ્ધારિણી દેવી પરિજાતશ્ચ કૌસ્તુભઃ ॥ (3 : 09)

2. રામઃ સીતે ન જાનાતિ જ્ઞાત્વા ત્વાં સ નયિષ્યતિ ।

રાવણં રાક્ષસં હત્વા સબલં દેવિ મા શુચઃ ॥ (9 : 12)

3. પુરીં તુ દ્વારકાં કૃત્વા ન્યવસદ્યાદવૈવૃત્તઃ ।

ભૌમં તુ નરકં હત્વા તેનાઽઽનીતાશ્ચ કન્યકાઃ ॥ (6 : 15)

4. મથુરાધિપતિં કંસં હત્વા તત્પિતરં હરિઃ ।

ચક્રે યાદવરાજાનમસ્તિપ્રાપ્તી ચ કંસગે ॥ (12 : 27)

(B) નીચેનામાંથી કોઈ એક વિશે વિવેચનાત્મક નોંધ લખો: (07)

Write critical note any one of the following:

1. ભારતાખ્યાન.
2. હનુમાનવૃત્તાન્ત ।
3. ક્ષુર્મપુરાણનો ટૂંક પરિચય.

E-741-3

5. નીચેના પ્રશ્નોના ટૂંકમાં ઉત્તર આપો:

(14)

Answer in short of the following:

1. સ્વયંભૂ ભગવાન કયા કારણે વિષ્ણુ કહેવાયા ?
2. બ્રહ્માએ કામદેવને કેવો શાપ આપ્યો?
3. મંદોદરી કોની દીકરી હતી?
4. પૃથુ કયા રાજાનો પુત્ર હતો?
5. ગરુડના માતા-પિતાનું નામ જણાવો.
6. મદનદ્વાદશીનું વ્રત કયા માસમાં કરવામાં આવે છે?
7. ઇલ કયા ઘોડા ઉપર બેસીને શરવણ વનમાં પ્રવેશ્યો હતો?
8. યમને કોણે શાપ આપ્યો હતો?
9. મત્સ્યપુરાણમાં ગુજરાતની કઈ નદીનો ઉલ્લેખ વિશેષ જોવા મળે છે?
10. બે પ્રાચીન પુરાણોનાં નામ જણાવો.
11. કોના શાપથી ચંદ્રમામાં ક્ષય અને વૃદ્ધિ થાય છે?
12. રામે કયા પર્વત પર ચાતુર્માસ વ્યતિત કર્યા હતા?
13. વિરાટનગરમાં અજ્ઞાતવાસ વખતે દ્રૌપદીએ કયું નામ ધારણ કર્યું હતું?
14. ઝલૂખલ એટલે શું ?
